

E lilesqo prezentisaripen

*Kuč éhavalen thaj éhajalen!
Kuč siklárnälen thaj dadalen!*

O lil „E dajaqi rromani éhib vi i literatùra” si kerdo vaś e siklövne andar i panzto klàsa vaj save siklòn i rromani éhib and-o panzto siklövipnasqo berś.

Kadava lil si kerdo palal i školutni progràma vaś i panzto klàsa, savi sas aprobisardi andar o òrdino e edukaciaqe ministrosqo, gin cu 3393 andar 28.02.2017. O lil respektsarel savorre generàlo thaj specifikane kompetènca thaj anderärel savorre andera/ koncinùturà andar i školutni progràma, save si prezentisarde k-i patrin gin 6.

Kana siklòvas jekh klasaço kotor/ lèkcia, arakhasa e avutni struktùra thaj e avutne simbòlurà:

LAVA MAŠKAR LAVA...

- ✓ Kathe si dine e sènsurà e biprinzarde alavenqe andar e dine tèksturà.
- ✓ Kadala alava si xramosarde italikane grafemença.

PUČHIMATA AJ MANGIMATA KAJ TÈKSTO

- ✓ And-o kadava than si dine e mangimata thaj e pučhimata kaj o dino tèksto.
- ✓ Kathe trebal te drabaren, te ambolden gazikanes o tèksto thaj ambolden ka-e pučhimata andar save dikhel pes kana tume xatärde o tèksto.

TE SIKLÖVAS KHETHANES!

- ✓ And-i kadaja rig e lekciaqi, si sikavde e savorre zanglimata save trebal te siklòvas len vaj te palemdikhas len.
- ✓ Kadala zanglimata dikhen o vortaxramosaripen, i oràlo/ mujutni thaj i xramosardi komunikàcia, o lèksiko, e gramatikane butà, e literaturaqe elèmenturà thaj aver.

KLASAQE BUTÀ

- ✓ Kathe si te keras butì e zanglimatença save ame siklilàm len.
- ✓ Si dine klasaçe butà save trebal te keras len korkorre, tha` si vi mangimata save trebal te keras butì maj but zene.

TE SIKLÖVAS MAJ BUT RODINDOJ AND-E AVER LILA!

- ✓ Kathe trebal te buxlàras amare zanglimata, rodindoj maj but informàcie and-e sikavde lila.

But baxt thaj sastipen,
E autòrurà

Gido vaš utilizisaripen

E printisardi variànta

I digitàlo variànta

And-i digitàlo variànta arakhas multimèdia siklövipnasqe aktivitetè

Simbòlurà save sikaven e multimèdia aktivitetè

Aktivitetà stàtiko – Dikh!

Aktivitetà interaktìvo – Rezolvisar!

Filmo vaj animàcia – Vizionisar!

Koçak andar savi ašti te zas and-o menìvo vaš o vastdipen (Help)

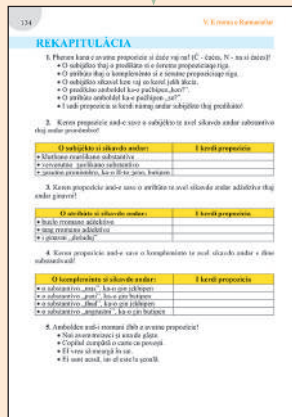
E multimèdia interaktìvo aktivitetè vaš o siklövipen si len speciàlo than and-i digitàlo variànta.

Sar si i struktùra?

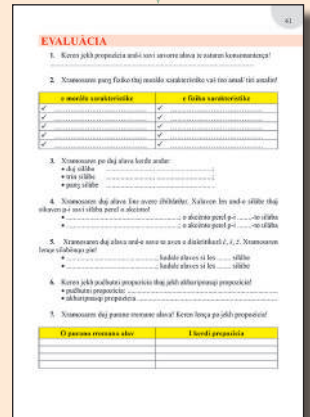
E kapitulosqo širdipen

Rekapitulaciaqi patrin

Evaluaciaqi patrin

E generala thaj e specifika kompetence

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral

- 1.1. Formularea ideilor principale și a temei din texte narative simple, monologate și dialogate
- 1.2. Identificarea unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate
- 1.3. Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/citite
- 1.4. Selectarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare
- 1.5. Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, prin inițierea, menținerea, încheierea conversației/discuției, folosind strategii simple de ascultare activă
- 1.6. Manifestarea unui comportament comunicativ politicos față de interlocutor(i) în interacțiunea față în față sau în cea mediată, prin gestionarea emoțiilor
- 1.7. Observarea comportamentelor și a atitudinilor comunicative, identificând aspectele pozitive și pe cele care necesită îmbunătățire, pe baza unor criterii simple oferite de profesor

2. Receptarea textului scris de diverse tipuri

- 2.1. Identificarea informațiilor importante din texte continue, discontinue și multimodale
- 2.2. Identificarea temei și a ideilor principale din texte diverse
- 2.3. Formularea unui răspuns personal și/sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare
- 2.4. Manifestarea interesului și a puterii de concentrare în timpul lecturii unor texte pe teme familiare
- 2.5. Observarea comportamentelor și a atitudinilor de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire

3. Redactarea textului scris de diverse tipuri

- 3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate
- 3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text simplu, pe o temă familiară, cu integrarea unor imagini, desene exerciții de asociere corespunzătoare text-imagine/desen
- 3.3. Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității
- 3.4. Observarea atitudinilor manifestate în procesul redactării unui text, identificând aspectele care necesită îmbunătățire

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

- 4.1. Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative
- 4.2. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative
- 4.3. Monitorizarea propriei pronunții și scrieri și a pronunției și scrierii celorlalți, valorificând achizițiile fonetice de bază
- 4.4. Respectarea convențiilor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală
- 4.5. Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

5. Manifestarea unui comportament empatic cultural și intercultural

- 5.1. Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi
- 5.2. Identificarea unor tipare privitoare la cultura proprie și la cultura altor popoare

E koncinùtură/ e andera

Domenii de conținut	Conținuturi
Comunicare orală	<ul style="list-style-type: none"> - Roluri în comunicare: vorbitor, ascultător - Elemente paraverbale (intensitate vocală, intonație, tempoul vorbirii) și nonverbale (mimică, poziții corporale, contact vizual). Elementele nonverbale și paraverbale ca mărci ale personalității individului - Strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral: cuvinte-cheie, idei principale, temă, informații generale și de detaliu - Strategii de ascultare activă: ascultarea atentă a interlocutorului fără a-l întrerupe, reținerea corectă a informațiilor, întrebări de clarificare, reformularea unui pasaj, confirmarea prin mijloace nonverbale sau paraverbale a atenției acordate interlocutorului - Atitudini comunicative: atenție, empatie - Exprimarea adecvată a emoțiilor
Lectură	<ul style="list-style-type: none"> - Tipare textuale de structurare a ideilor: narativ, descriptiv <ul style="list-style-type: none"> • Cuvinte-cheie, idee principală, temă • Planul simplu de idei • Textul narativ <ul style="list-style-type: none"> ○ Textul narativ literar. Acțiune, personaj, timp, spațiu ○ Textul narativ nonliterar ○ Textul narativ în texte multimodale (text și imagine – banda desenată) • Textul descriptiv (literar/nonliterar) • Textul explicativ (aplicativ) - Strategii de comprehensiune: inferențe simple, predicții, reprezentări mentale, răspuns afectiv, integrarea informațiilor textului în propriul sistem de cunoștințe; împărtășirea impresiilor de lectură - Strategii de interpretare: interpretarea limbajului figurat (personificarea, comparația) - Interese și atitudini față de lectură
Redactare	<ul style="list-style-type: none"> - Etapele scrierii: generarea ideilor, planificare, scriere: <ul style="list-style-type: none"> • descoperirea unor subiecte din universul familiar • restrângerea unor teme la aspecte particulare • încadrarea în subiect - Prezentarea textului: scrisul de mână, așezarea în pagină, inserarea unor desene, grafice, fotografii - Planul simplu de idei - Părțile textului: introducere, cuprins, încheiere, paragrafe - Stil: corectitudine gramaticală, respectarea convențiilor ortografice și de punctuație

Domenii de conținut	Conținuturi
Elemente de construcție a comunicării	<p>Gramatică</p> <ul style="list-style-type: none"> - Enunțul. Punctuația - Propoziția simplă. Propoziția dezvoltată - Predicatul - Subiectul exprimat. Acordul subiectului cu predicatul - Atributul - Verbul (flexiunea verbului în raport cu numărul, persoana, modul și timpul) - Substantivul: genul, numărul. Tipuri de substantive: comun, propriu, însuflețit, neînsuflețit - Categoria determinării: articolul (hotărât, nehotărât) - Pronumele. Tipuri de pronume: pronumele personal - (Flexiunea pronumelui personal în raport cu persoana, numărul, genul) - Adjectivul. Clasificare, topică în limba romani <p>Ortoepie și ortografie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Alfabetul limbii romani. Ordonarea cuvintelor după criteriul alfabetic. Dicționarul. Articolul de dicționar - Tipuri de sunete: Vocală. Consoană - Semivocală. Accentul. Silaba <p>Vocabular</p> <ul style="list-style-type: none"> - Structura cuvântului: Cuvântul, unitate de bază a vocabularului; Cuvântul și contextul; forma și sensul cuvintelor - Categoriile semantice: sinonime, antonime <p>Variație stilistică</p> <ul style="list-style-type: none"> - Limba standard. Normă și abatere - Istoria cuvintelor – variații ale formei și ale sensului în timp
Elemente de interculturalitate	<ul style="list-style-type: none"> - Limba maternă – sursă esențială pentru dezvoltarea personală și pentru îmbogățirea bagajului cultural - Identitate personală – identitate națională – diversitate culturală și lingvistică

ANDER

I. Palem ka-i škòla	12
1. Palem ka-i škòla	13
O vortaxramosaripen.....	14
2. And-i bar e školaqi	16
O rromano alfabèto	17
3. O manuś thaj pesqe korposqe riga	19
Sar me sikavav? Sar dikhen man aver manuśa?	21
Aver xarakteristike le zenesqe.....	21
4. And-e klasaqi sàla	23
O alav. I silàba.....	24
5. O suno e kakosqo Angel	26
O akcènto	28
I intonàcia.....	28
6. E meripnaça and-e jakha (I)	30
O Valerikà Stànèsku	31
O dikcionàro.....	32
7. E meripnaça and-e jakha (II)	34
So zanas jekh palal avresqe?	35
O Sorin prezentisarel pes tumenqe.....	36
8. So zanas andar amaro folklòro?	37
O vokabulàro.....	38
Rekapitulàcia	40
Evaluàcia	41
II. E rromane spirituàlo valòre	42
1. I cìviko aj i maškarkulturalikani edukàcia	43
O ling le substantivurenqo	45
E khethane thaj e ververutne substantivură.....	45
E zivdisarde thaj e bizivdisarde substantivură	45
O gin le substantivurenqo	46
2. Baro Svùnto Geòrge	48
E agorimata le murśikane substantivurenqe.....	49
I kultùra. E rromane spirituàlo valòre (I)	49
3. Matèo Maximòff	51
O butipen e murśikane substantivurenqo	53
E rromane spirituàlo valòre (II)	53

4. O khandino čhavo	56
O artikulo vaś e murśikane substantivură	56
O lav thaj o kontèksto	57
5. I žàmba	61
E agorimata le zuvlikane substantivurenqe.....	62
6. I duti	64
O artikulo vaś e zuvlikane substantivură	66
I romani stàndardo čhib	66
Rekapitulàcia	69
Evaluàcia	70
III. So xatàrav andar so drabarav?	71
1. O sumnakutno lil vaś o kisorro	72
E ideenqo plàno.....	73
E sinonimură	73
2. I profèsia	76
O pronòmbro	77
E antonimură	77
3. O rrom mardo	79
Aver fòrme le ženutne pronombrurenqe	80
4. E kermusesqi pori	82
O adžektivo	83
5. O žuvalo, o Piśomalo thaj o xer	85
E tipură le adžektivurenqe.....	87
Rekapitulàcia	89
Evaluàcia	90
IV. E manuśa thaj e zivutre	91
1. O śagar	92
O vërbo „si” - o isipen.....	93
I posèsia.....	93
2. I balval	95
O vaxt e verbosqo	96
O akanutno vaxt	96
O berś, e berśivaxta, e čhona, o kurko, e kurkesqe dīvesa.....	97
E poštaqo lil	98
3. Traden le rrom	101
O literàro tèksto.....	102
O konžunktivo.....	102
O subjèkto	102
Rekapitulàcia	105
Evaluàcia	106

V. E rroma e Rumuniaθar	107
1. I familia	108
O predikàto	109
Sar phanden pen o subjèkto thaj o predikàto	109
2. O biamalipen	111
I propozìcia	112
I sadì propozìcia	112
O atribùto	112
3. Koncèrto vaś violina vi śtar mulenqe moxtona	115
O Geòrge Păun Ialomicănu	116
O komplemento	117
4. E rroma e Rumuniaθar	119
I buxli propozìcia	120
5. Me xramosarav jekh lil	122
Pesqo prezentisaripen vi o prezentisaripen e varekasqo	123
I fòrma le lavenqi	124
6. E càle le rromenqe	126
E çhibăqe nivèlură	127
7. O raj Quijote vi o Sancho	131
I ginavni	132
Rekapitulàcia	134
Evaluàcia	135
Rromano-rumunikano vokabulàro	136
O jekhipen thaj o butipen e substantivurenqe	141
O artìkulo vaś e murśikane substantivură	142
O artìkulo vaś e zuvlikane substantivură	142
I zenutni sarnavni / o zenutno pronòmbro	143
O vèrbo / i kernavni „si” – verbul „a fi”	143
E vèrbură save agorisaren pen anθ-o „-el” (98 %) „anel”	144
E vèrbură save agorisaren pen anθ-o „-al” (2 %) – „zal”	144
E vèrbură save agorisaren pen anθ-o „-ol” (2 %) – „thol”	144

1. Palem ka-i škòla

- O vortaxramosaripen
- O rromano alfabèto
- Sar me sikavav? Sar dikhen man aver manuša?
- Aver xarakteristike le zenesqe
- O alav. I silàba
- O akcènto
- I intonàcia
- Valerikà Stänèsku
- O dikcionàro
- So zanas jekh palal avresθe?
- Sorin prezentisarel pes tumenqe
- O vokabulàro

1. Palem ka-i škòla!

Palal so ame agordäm e anglutne star kläse, ame açhiläm khere *o sasto milaj* vaj geläm amare dadença, kaj von phirde. Nakhläs vi o but tato milaj, thaj akana, and-o septembro, zas palem lošale karing amari škòla! *Vàze*, aviläs *o angloivend!* Avri, si maj tato ka-o mezmeri, kana o kham *pànda peköl*, *tha'* na-i but zoralo *texarinäthe*, kana vov *inklöl*, vaj karing i rät, kana rätöl, ka-o rätöpen e khamesqo. Me thaj mirri phen, i Pika, zas akana ka-i škòla, khethanes amare khelipnasqe kolegurença, vi andar e roma, vi andar e gaze. Mirri phenörri avel akana *jekhto var* k-i škòla, and-e *anglekeripnasqi* klàsa, thaj me siklövava maj dur and-i panzto klàsa. P-o drom, mirre amala puçhen man:

– Sorin!ea, i çhajorri si tiri phenörri?

– Va, si mirri gudli phenörri! Voj siklövela and-e anglekeripnasqi klàsa! Si la baro *kamipen* te *siklöl* lil, kadja sar vi me siklövav. Mirri daj thaj mirro dad kinde laqe jekh nevo školaqo gono, xramosaripnasqe lilorre, ginavipnasqe lilorre, angarne le savença te xramosarel vaj te *rangärel* thaj aver.

– Te avel baxtali vi te siklöl laçhes, sar vi ame siklöväs! – phenel o Sändu, jekh raklo andar i oxtoto klàsa. Tha', dikhen vi tume, aresläm školäthe!

– Te zas andre and-e školaqi bar! – phenel i Rità, jekh rromani siklövni anaðar i eftato klàsa. Si man but baro kamipen te *palem dikhav* mirre koleguren! Devleça!

– Devleça, Rite! – phende savorre laqe.

LAVA MAŠKAR LAVA...

o sasto milaj - sa o milaj
vàze - akana, akanak
o angloivend - o durårdo milaj,
 o durmilaj
pànda - inkë, maj, po
pekòl - pekel
tha' - ama
texarinåthe - raninåthe, javinåthe

inklòl - inklel
jekhto var - jekhto drom
anglekeripnasqi – anglutni
kamipen - mangipen
siklòl - siklòvel
rangårel -fårbil, fårbisarel
palemdikhav - dikhav palem

PUÇHIMATA AJ MANGIMATA KAJ TÈKSTO

1. Ginaven o tèksto!
2. Alosaren thaj xramosaren e biprinzarde lava!
3. Ambolden o tèksto gažikanes!
4. So keren e çhave and-o septèmbro?
5. Sar akharel e Sorinosqe phenå?
6. So klåsa si voj?
7. So klåsa si o Sorin?
8. So si baro kamipen te kerel le Pika?
9. So kinde i daj thaj o dad e Pikaqe?
10. Kon si o Såndu?
11. Kon si i Rita?
12. Tume so siklile andar o tèksto?

TE SIKLÖVAS KHETHANES!

Te palemdikhas!

anda o = <i>and-o</i>	pa o = <i>p-o</i>
anda i = <i>and-i</i>	pa i = <i>p-i</i>
anda e = <i>and-e</i>	pa e = <i>p-e</i>
anda ël = <i>and-ël</i>	pa ël = <i>p-ël</i>
anda jekh = <i>and-jekh</i> = <i>an-jekh</i>	da ašti = <i>d-ašti</i>
kaj o = <i>ka-o</i> = <i>k-o</i>	na ašti = <i>n-ašti</i>
kaj i = <i>ka-i</i> = <i>k-i</i>	kaj ašti = <i>ka-ašti</i> = <i>k-ašti</i>
kaj e = <i>ka-e</i> = <i>k-e</i>	kaj ašti te = <i>ka-ašti te</i> = <i>k-ašti te</i>
kaj ël = <i>ka-ël</i> = <i>k-ël</i>	k-aš-te = <i>vaš te</i>

Inkeren godi!

inklòl avel andar *inklòvel*
siklòl avel andar *siklòvel*
ternòl avel andar *ternòvel*

- **O siklårno** *siklårel* varekas. Amaro *siklårno* (profèsoro) *siklårel* amen i rromani çhib.
- **O sikavno** *sikavel* vareso vaj varekas. **O gido** (**o sikavno**) *sikavel* amenqe o fòros/ i diz).

1. Palem ka-i škòla!

- **O siklòvno** *siklòl* (andar pesθe). Me sem *siklòvno* and-i panzto klàsa thaj *siklòvav* akana ka-e dajaqi mirri éhib, i rromani éhib.

Kana si: **texarin** - o kham inklòl, ústel pes, na-i zoralo
mezmeri - o kham pekòl but zorales
rătòpen - o kham palem na-i zoralo, mekhel pes o rătòpen

So

o milaj
 o anglo milaj
 o ivend
 o anglo milaj

Kana?

milajesθe, milajes, milaje
 anglo milajesθe, anglo milajes, anglo milaje
 ivendesθe, ivendes, ivende
 anglo milajesθe, anglo milajes, anglo milaje

KLASAQE BUTĂ

1. Xramosar and-e deş rëndură sar tu naxhlăn o milaj, kaj tu phirdăn, kaça tu maladilăn, sar sas, so siklilăn, so araxhlăn!
2. Keren po jekh propozicia e dine alavença!

sikavel	siklărel	siklòvel

sikavno	siklărno	siklòvno

3. Savi si diferença maşkar e alava: *sikavel*, *siklărel*, *siklòvel*?

.....

4. Keren propozicie e dine vortogramença:

and-o		p-o	
and-i		p-i	
and-e		p-e	
and-jekh		p-jekh	

TE SIKLÒVAS MAJ BUT RODINDOJ AND-E AVER LILA!

2. And-i bar e školaqi

Amare amala thaj amalinã gele sarkon kaj sasas lenqo than, lenqi klãsa. I siklövni Rìta geli kaj sasas e siklövne andar i eftato klãsa, o siklövno Sãndu gelo te rodel kaj sine lesqe kolëgurã andar i oxtoto klãsa, thaj me, khethanes mirre phenãça, la Pikaça, telãrdem te sikavav laqe kaj si kidine e neve siklövne andar e anglekeripnasqi klãsa.

Nakhlãm andar e školaqi bar, maškar amare kolëgurã, thaj arakhlãm kaj sas o than kaj *e dada, e daja*, e maj bare phrala vi e phenã andine le tiknorren te prinžanen la rajnã siklãrnã. Dikhel pes ke si man baxt, ke, kana *pašilãm amen*, dikhav ke i nevi lenqi siklãrni si... i sas mirri siklãrni! Šunav man akhardo varekasθar:

– Sorin!ea, av, ame sam kathe! But lošali sem ke andãn tire phenõrrã školãθe! Me avava lenqi klasaqi siklãrni. Ažukerav te siklõl vi voj sa kadja šukar sar vi tu siklilãn and-e anglutne panž klãse, kana sanas murro siklövno!

– Ćumidav tumaro vast, rajni!e siklãrni!e. Lači texarin! Tume žanen lačhes so savorre mai bare amare phrala vi phenã phirde šklolaθe, siklile but šukar aj agordine e stüdie. Vi ame sa kadja kerala! Me akana sigãrav man te rodav mirre koleguren andar mirri nevi klãsa, i panžto klãsa! Mekhen man, rajni!e siklãrni!e, te prezentisarav mirre phenõrrã! Voj si i Pika!

- Mišto avilãn, Pike! Haj, av vi tu kathe, pašal tiri nevi kolëga, i Piroška!
- Nais tumenqe, rajni!e siklãrni!e, phenel o Sorin. Ačhen Devleça!
- Ža Devleça, čhavea!

I Pika *kerdäs prinzaripen* la Piroškaça vi avere kolegurença, bešindoj lença avri vi azukerindoj te avel i rajni dirèktora thaj te putrel o nevo školutno berš. Palal o putaripen, šundäs pes sar marel e *školaqi kampàna*, i *šunärni*, thaj e siklövne vi le siklövna sasas akharde te zan and-e lenqe klàse.

LAVA MAŠKAR LAVA...

sine - (von) si
pašilām amen - avilām paše
kerdäs prinzaripen - prinzardäs pes

e školaqi kampàna - i šunärni
e dada, e daja - e dada

PUČHIMATA AJ MANGIMATA KAJ TÈKSTO

1. Ginaven o tèksto!
2. Alosaren thaj xramosaren e biprinzarde lava!
3. Ambolden o tèksto gazikanes!
4. And-i so klàsa geläs i Rita?
5. Kon si e Pikaqi siklärni?
6. So azukerel i siklärni e Sorinosqe phenäθar?
7. So kerden e maj bare phrala thaj phenä e Sorinosqe kana phirde školaθe?
8. Kaj sigärel pes o Sorin?
9. So kerde e siklövne thaj e siklövna palal so mardäs e školaqi kampàna?
10. Tume so siklile andar o tèksto?

TE SIKLÖVAS KHETHANES!

Te palemdikhas o vortoxramosaripen!

O rromano alfabèto

a, ä, ä, b, c, é, çh, d, e, ë, ë, f, g, x, h, i, j, ï, ï, k, kh, l, m, n, o, ö, p, ph, r, rr, s, ś, t, th, u, ũ, v, w, z, ź, 3, q, θ, ç.

And-o rromano alfabèto malavas:

- **26 bazutne konsonànte:** b, c, é, çh, d, f, g, x, h, k, kh, l, m, n, p, ph, r, rr, s, ś, t, th, v, z, ź thaj 3
- **3 postpoziciàlo konsonànte** (na but maladile): q, θ, ç
- **2 paškonsonànte:** w, j
 - w (si xatärdi sar jekh *u*, thaj inklöl and-o than le konsonantaqo –v-, and-i agorutni pozicia, tha' vi maškar duj vokàle: *keraw* (i čači fòrma si *kerav*), *gaw* (i čači fòrma si *gav*), *thuwalli* (i čači fòrma si *thuvalli*);
 - j (si xatärdi sar jekh *i* pašvokàlo (inklöl anglal o lav, ka-o agor lesqo vaj ka-o maškar e lavesqo, maškar aver duj vokàle: *jakh*, *phabaj*, *phabaja*).
- **8 vokàle.** Panž lenθar - a, e, i, o, u - arakhen pen and-e savorre rromane dialèkturä, vi aver trin - ë [var.; ä] thaj ï – si specifiko vokàle, avile andar e balkanikane rromane dialèkturä.
- **e diftòngurä:** ä, ë, ï, ö, ũ save drabaren pen: *ja, je, ji, jo, ju*, sar and-e eksèmplurä: *borä, dës [dives], luludi, parnöl, terdüvel* (dialektàlo fòrma, karing i čačutni fòrma *terdövel* „áčhövel“).

KLASAQE BUTĂ

1. Xramosaren po duj alava save te širden/ astaren e konsonantença thaj e vokalença andar o rromano alfabetò!
2. Keren trin propozicie and-e save savorre alava te astaren sakodova grafemaça!
3. Keren trin propozicie and-e save savorre alava te astaren ververe grafemaça!
4. Xramosaren o telutno tèksto palal o šunipen!

O durãrdomilaj, vaj o durmilaj vaj o angloamilaj, anel barvalipen. Le siklòvnã thaj le siklòvne zan palem k-i škòla, sa kadã, le çhavorre zan k-i xurdelinã. Si o vaxt kana le manuša kiden e drakha, andar save keren loli vaj parni mol. E vurdonença von phiraven vazia brãzbe, misiri/ kukuruzo, semince, kolompirà thaj but aver. I septembra thaj i oktobra anen muxli aj brišinda. Le patrã (patrinã) si gãlbena (zilta) thaj peren phuvãthe. Le bakrã telãren and-o gav te nakhen o ivend.

(O Gheorghe Sarãu)

- a. Drabaren/ Ginaven o xramosardo tèksto!
 - b. Ambolden/ Nakhaven o tèksto gazikanes!
 - c. De tiro xramosaripnasqo lilorro tire kolegosqe thaj mang lesðar te rodel aj te laçharel e doša arakhle!
 - d. Sa kadja, laçhar vi tu e doša andar e xramosaripnasqo lilorro tire kolegosqo thaj sikav lesqe kaj vov kerdãs doš!
5. Keren, telal o vastalipen tumare siklãrnesqo vaj siklãrnãqo, aver klasqe butã, khethanes, and-e grupe, e neve siklile nociença!

TE SIKLÖVAS MAJ BUT RODINDOJ AND-E AVER LILA!

